

Одеська обласна організація

Інформаційний бюлетень

№ 8

Травень 2024 р.

Лікарняний суміснику — оплачувати чи ні

Із 1 січня 2023 року діє нова редакція Закону № 1105, якою сумісників фактично позбавили права отримати виплату за лікарняними. Закон № 1105 не забороняє виплачувати лікарняні сумісникам, а тільки визначає, що допомогу з тимчасової непрацездатності або по вагітності та пологах особам, які перебувають у трудових відносинах з декількома роботодавцями, тобто зовнішні сумісники, обіймають декілька посад в одного роботодавця, тобто внутрішні сумісники, або здійснюють підприємницьку чи іншу діяльність та одночасно працюють на умовах трудового договору, оплачують або на основному місці роботи, або на місці роботи за сумісництвом (ч. 1 ст. 22 Закону № 1105). Водночас Закон № 1105 не дає чіткої відповіді, як оплачувати лікарняний суміснику. Знайдемо її разом.

Чим керуватися

Щоб обчислити й оплатити лікарняний суміснику, керуйтеся: Законом № 1105; Порядком № 1266; Порядком № 440. Закон № 1105 визначає, що працівник має право отримати за основним місцем роботи або місцем роботи за сумісництвом допомогу: з тимчасової непрацездатності; догляду за хворою дитиною; по вагітності та пологах (ч. 1 ст. 22 Закону № 1105).

Тобто Закон № 1105 не обмежує права сумісника отримувати виплати за лікарняними з тимчасової непрацездатності. Головне, щоб виплату він отримав тільки на одному зі своїх місць роботи. Фактично законодавець залишив працівнику право вибирати, на якому місці роботи він отримає оплату свого лікарняного. Однак механізму, як реалізувати це право, законодавець не прописав.

Які лікарняні оплачувати сумісникам

Чому лікарняний можна оплачувати тільки на одному місці роботи? Відповідь проста: ПФУ економить кошти. Одна з причин ліквідації ФСС — його неспроможність забезпечити своєчасну виплату матеріального забезпечення застрахованим особам через брак коштів, викликаний зокрема й значними видатками на оплату лікарняних. Адже лікарняні до 2023 року

оплачували як на основному місці роботи, так і на місці роботи за сумісництвом. На сьогодні Закон № 1105 передбачає оплату лікарняного тільки на одному з місць роботи. Тож стаття видатків на оплату лікарняних значно зменшилась.

Однак видатки зменшились тільки для ПФУ. Адже умови оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, визначає не Закон № 1105, а Порядок № 440.

Згідно з Порядком № 440 дні тимчасової непрацездатності треба оплачувати за основним місцем роботи застрахованої особи й місцем роботи за сумісництвом як матеріальне забезпечення, що повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу). Водночас підстава, щоб оплатити дні тимчасової непрацездатності, — виданий в установленому порядку листок непрацездатності, а в разі роботи за сумісництвом — копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника, скріплена печаткою за основним місцем роботи.

Отже, роботодавці мають оплачувати сумісникам **перші п'ять днів** тимчасової непрацездатності за умови, що сумісники нададуть необхідні документи. Цю оплату роботодавці здійснюють за власний рахунок.

У заяві-розрахунку перші п'ять днів, які оплатили зовнішньому або внутрішньому суміснику, не відображайте. Їх все одно ніхто не компенсує. Якщо їх відобразити у заяві-розрахунку, може виникнути плутанина. Тож ПФУ не прийме заяву-розрахунок до моменту, поки її не виправите.

Якщо в особистому електронному кабінеті роботодавця відобразиться е-лікарняний працівника, який працює за сумісництвом, а працівник надасть з основного місця роботи довідку про заробітну плату за 12 місяців, що передують місяцю, у якому настав страховий випадок, працівнику треба оплатити перші п'ять днів цього е-лікарняного. Якщо йдеться про внутрішніх сумісників, за власний рахунок доведеться оплачувати перші п'ять днів

е-лікарняного як за основною посадою працівника, так і за посадою внутрішнього сумісника.

Е-лікарняний як внутрішнього, так і зовнішнього сумісника має унікальний номер, який відрізняється від унікального номера основного працівника.

Особливістю е-лікарняних сумісників є те, що в роботодавців за сумісництвом відображається не е-лікарняний безпосередньо, а його цифрова копія. Вона відрізняється від оригінального документа порядковим номером копії, який додається до унікального номера е-лікарняного після знаку крапки: XXXXXX-XXXXXXXXXX-X.1. Якщо у працівника декілька роботодавців за сумісництвом, цифра після крапки буде зростати за порядком (.2 і далі). Тож сумісникам оплачуйте е-лікарняні тільки з відповідним унікальним номером. Якщо з певних причин працівник подає на оплату паперовий лікарняний, пам'ятайте, оплачувати суміснику можете тільки копію паперового лікарняного, яку завірив основний роботодавець. Якщо оплатите працівнику оригінал паперового лікарняного, ПФУ вас оштрафує.

Коли оплачувати лікарняний сумісника за рахунок ПФУ

Згідно із Законом № 1105 суміснику можна оплатити лікарняний за рахунок ПФУ. Адже Закон № 1105 не забороняє призначати й надавати сумісникам виплати за лікарняними. Однак це можливо тільки за умови, що на основному місці роботи лікарняний працівнику не оплатять. Фактично законодавець затвердив право оплачувати лікарняний суміснику, але не визначив механізму, як реалізувати це право. Спробуємо цьому зарадити.

Якщо працівнику призначають та оплатять лікарняний на основному місці роботи, за сумісництвом лікарняний призначати не можна. Проте якщо за основним місцем роботодавець обґрунтовано відмовив працівнику у призначенні, лікарняний призначають та оплачують на місці роботи за сумісництвом.

Щоб оплатити лікарняний суміснику, найперше цю виплату треба призначити (ч. 3 ст. 22 Закону № 1105).

Будь-яку виплату призначають на підставі відповідних документів з огляду на положення того чи іншого нормативного документа. Щоб призначити виплату лікарняного суміснику, маєте отримати рішення основного роботодавця про відмову у призначенні допомоги з тимчасової непрацездатності або допомоги по вагітності та пологах.

Закон № 1105 не передбачає права працівника відмовитись від призначення й виплати лікарняного. Тобто якщо працівник подасть основному роботодавцю заяву з проханням не призначати й не оплачувати йому лікарняний, оскільки прагне, щоб цей лікарняний оплатили на місці роботи за сумісництвом, основний роботодавець має відмовити задовольнити цю заяву. Закон № 1105 визначає вичерпний перелік причин, щоб відмовити в оплаті лікарняного

Допомогу по тимчасовій непрацездатності не надають

- якщо працівник отримав травму або захворювання, коли вчиняв кримінальне правопорушення;
- якщо працівник навмисно заподіяв шкоду своєму здоров'ю, щоб ухилитися від роботи або інших обов'язків, або симулював хворобу;
- за час перебування під арештом і за час проведення судово-медичної експертизи;
- за час примусового лікування, призначеного за судовим рішенням;
- у разі тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням або травмою, що сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних із таким сп'янінням;
- за період перебування у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням;
- за період тимчасової непрацездатності, зазначений у листку непрацездатності, який визнали необґрунтованим;
- за період, коли працівник, який перебув на лікарняному, порушував режим, який йому встановив лікар, або не з'явився без поважних причин у

призначений строк на медичний огляд, зокрема й лікарсько-консультативною комісією чи МСЕК (ст. 16 Закону № 1105).

Усі перераховані причини, крім однієї, не дають працівнику права отримати виплату за лікарняним як за основним місцем роботи, так і на місці роботи за сумісництвом.

Проте все ж таки існує законний спосіб, щоб відмовити основному працівнику призначити й оплатити лікарняний на основному місці роботи та призначити його на місці роботи за сумісництвом. Згідно із частиною 1 пункту 6 статті 16 Закону № 1105 лікарняного не призначають та не оплачують працівнику, якщо період його тимчасової непрацездатності збігається з періодом відпустки без збереження заробітної плати. Тож якщо лікарняний працівника збігається з періодом його відпустки без збереження заробітної плати, роботодавець має відмовити працівнику оплачувати лікарняний. До 2023 року рішення про оплату лікарняного або відмову у його оплаті ухвалювала Комісія (уповноважений) з питань соціального страхування. На сьогодні створювати цей орган на підприємстві Закон № 1105 не вимагає.

↓ Рішення, чи оплачувати працівнику лікарняний, ухвалює роботодавець або уповноважені ним особи (ч. 3 ст. 22 Закону № 1105).

Законодавець не визначає, яким саме документом треба оформлювати відмову. Тож це може бути наказ, або розпорядження, або інший документ. Однак строку, у який працівника повідомляють про відмову, дотримати треба — 5 к. дн. (ч. 1 ст. 24 Закону № 1105).

Отже, роботодавець, який не має підстав, щоб оплатити основному працівнику лікарняний, відмовляє працівнику й оформляє відмову належно, тобто **наказом**, розпорядженням тощо.

Якщо оформляєте цей документ, зазначте, що лікарняний працівнику не призначаєте на підставі частини 1 пункту 6 статті 16 Закону № 1105, оскільки період лікарняного збігається з періодом відпустки без збереження заробітної

плати. Завірену копію документа надайте працівнику, щоб він подав його разом з іншими документами на місце роботи за сумісництвом.

Працівнику-суміснику призначайте й оплачуйте лікарняний тільки за наявності відповідного документа від основного роботодавця про відмову призначити й оплатити цей лікарняний.

Зазвичай ситуація, коли працівник тривалий час перебуває у відпустці без збереження заробітної плати, трапляється, коли діяльність підприємства зупинена через неможливість здійснювати роботу у зв'язку з активними бойовими діями на території, де розташоване підприємство, або якщо така територія тимчасово окупована. Тож працівники цих підприємств не звільнялись з основного місця роботи, а коли перемістились на безпечніші території, влаштувались на роботу за сумісництвом.

Як призначити й оплатити лікарняний суміснику

Для того щоб призначити й оплатити лікарняний суміснику, перевірте, чи маєте необхідні документи:

- заяву сумісника з проханням призначити й оплатити йому лікарняний
- наказ основного роботодавця, у якому він вказав, на якій підставі працівнику відмовили у призначенні й оплаті виплати за лікарняним;
- довідку про заробітну плату працівника за період 12 місяців, що передують місяцю, у якому настав страховий випадок.

Якщо йдеться про оплату паперового лікарняного, треба також копія цього лікарняного, завірена основним роботодавцем. Е-лікарняний знайдете в особистому кабінеті страхувальника.

Призначайте й оплачуйте лікарняний суміснику тільки, якщо маєте для цього підстави.

Якщо не маєте підстав, щоб відмовити працівнику в оплаті лікарняного, призначте, обчисліть та оплатіть цей лікарняний.

Механізм, як обчислювати розмір матеріального забезпечення, визначає Порядок № 1266, який також із 01.01.2023 виклали в новій редакції. За цим порядком, щоб визначити розмір виплати за е-лікарняним, треба:

- визначити середньоденний заробіток;
- застосувати до середньоденного заробітку відповідний відсоток страхового стажу, а в певних випадках обмеження розміром однієї або двох мінімальних зарплат;
- помножити результат на кількість календарних днів е-лікарняного, що підлягають оплаті.

Тобто механізм, як обчислювати е-лікарняний суміснику, фактично не відрізняється від механізму, як обчислювати цю виплату основному працівнику. Єдину відмінність визначає пункт 30 Порядку № 1266:

Під час обчислення е-лікарняного суміснику сумарна заробітна плата, з якої розраховують виплати, за місяцями розрахункового періоду за основним місцем роботи та за місцем (місяцями) роботи за сумісництвом не може перевищувати розміру максимальної величини бази нарахування ЄСВ.

На сьогодні максимальний розмір становить 15 мінімальних заробітних плат:

з 01.01.2024: 7100,00 грн × 15 = 106 500,00 грн;

з 01.04.2024: 8000,00 грн × 15 = 120 000,00 грн.

У такий спосіб можете призначити тільки лікарняний з тимчасової непрацездатності. Лікарняний по вагітності та пологах виплачують за основним місцем роботи навіть за період відпустки без збереження заробітної плати (ч. 3 ст. 18 Закону № 1105).

Як оформити заяву-розрахунок

Щоб отримати кошти на оплату лікарняного, подайте до ПФУ правильно оформлену заяву-розрахунок. Форма та спосіб, як її формувати, залишаються незмінними.

У заяві-розрахунку обов'язково:

- вказіть, що це лікарняний сумісника, зазначте унікальний номер лікарняного у форматі — XXXXXX-XXXXXXXXXX-X.1.;
- заповніть розділ пояснення або подайте до ПФУ пояснювальну записку.

У поясненнях до заяви-розрахунку вкажіть, що оплата за лікарняним суміснику призначена у зв'язку з тим, що на основному місці роботи цей лікарняний оплаті не підлягає.

Після того як ПФУ профінансує заяву-розрахунок, оплатить допомогу з тимчасової непрацездатності працівнику в день, визначений для виплати заробітної плати на підприємстві (ч. 2 ст. 24 Закону № 1105).

Упорядкувала та підготувала завідувач відділу соціально-економічного захисту працівників Валентина ПОДГОРЕЦЬ, 0676544235.